

DF Revy

04: Fra bibliotek til læringscenter og lidt til **08:** Fra Ford Ka til Ford Galaxy – på vej mod et nyt bibliotekslandskab? **10:** Spil med! – en kort anmeldelse af ”Viden i spil” **12:** www.UBtesten.dk, universitetsbibliotekernes nye e-værktøj til studerende og undervisere **16:** Google er Gud – myten om den gnidningsløse informationssøgning **20:** Leif Lørring fratræder som rektor for Danmarks Biblioteksskole

DANMARKS FORSKNINGSBIBLIOTEKSFORENING – DF Revy 30. årgang nr. 2, marts 2007

Redaktion

Naja Porsild (ansvarshavende)
Handelshøjskolens Bibliotek
Fuglesangs Allé 4
8210 Århus V
nap@asb.dk

Redaktionsudvalg

Bente Lope
Aalborg Universitetsbibliotek
bl@aub.aau.dk

Mai Aggerbeck
cvu vita
ma@cvuvita.dk

Gitte Behrens
Statsbiblioteket
gb@statsbiblioteket.dk

DF sekretariatet

Hanne Dahl
Statsbiblioteket
Tangen 2
8200 Århus N
df@statsbiblioteket.dk

Abonnement 2007

Årsabonnement for ikke medlemmer 400 DKK,
plus porto.

Meddelelser om adresseændring og andet, der
vedrører ekspedition af DF Revy, bedes rettet til
DF sekretariatet

DF Revy	Deadline	Udkommer
Nr. 3	02. mar.	uge 16
Nr. 4	18. apr.	uge 22
Nr. 5	31. mai	uge 32

Manuskripter sendes til redaktionens e-mail.

Annoncepriser 2006

1/1 side: 3500 DKK
1/2 side: 2000 DKK
2-sidet indstik, 4 farver: 3500 DKK

Priserne er excl. moms.
Gentagelsesrabat 15%. Ved indrykning i en hel
årgang gives 25% rabat.

Alle henvendelser vedrørende annoncer bedes
rettet til redaktionen. (Se adresser ovenfor)

Grafisk design og fotos

Hreinn Gudlaugsson
hrg@asb.dk

Tryk

Elbo Grafisk A/S
Oplag: 1100
ISSN 0106-0503
ISSN (online) 1901-1903

04: Fra bibliotek til læringscenter og lidt til

Af Hans Martin Fagerli

08: Fra Ford Ka til Ford Galaxy – på vej mod et nyt bibliotekslandskab?

Af Tove Schmidt

10: Spil med! – en kort anmeldelse af ”Viden i spil”

Af Birger Jensen

12: www.UBtesten.dk, universitetsbibliotekernes nye e-værktøj til studerende og undervisere

Af Tina Buchtrup Pipa og Inge-Berete Moltke

16: Google er Gud – myten om den gnidningsløse informationssøgning

Af Kirsten Larsen

20: Leif Lørring fratræder som rektor for Danmarks Biblioteksskole

Af Erland Kolding Nielsen

23: Mødekalender

Fra Redaktionen

I danske bibliotekskredse er begrebet Læringscentre blevet meget håndgribeligt efter div. fusioner mellem universiteter og undervisningsinstitutioner. En lignende "åbenbaring" foregår i Norge – bl.a. på Høgskolen i Oslo, hvor læringscentret kommer til at fremstå som et samlet, tværfagligt mødested og læringsmiljø. Et godt studiemiljø med optimale læringsressourcer vil i sig selv skabe miljø, som inspirerer til refleksion og læring, men der sættes alligevel spørgsmålstegn ved, om digital tilgang til kataloger, databaser og lignende tjenester svækker det traditionelle biblioteks rolle som mødested.

Rapporten fra Undervisningsministeriet omkring MVU-fusioner og konsekvenserne for bl.a. MVU-bibliotekerne mere end antyder kompleksiteten for professionshøgskolernes fremtid. Rapporten peger bl.a. på, at informationskompetencearbejdets centrale placering i de tilknyt-

tede bibliotekers virksomhed er afhængig af tæt samarbejde med underviserne på de respektive uddannelser, ligesom der peges på, at rammerne, indenfor hvilke bibliotekernes arbejde foregår, er af afgørende betydning. Med de mange forskellige eksisterende grundvilkår for professionshøgskolerne, kan det være svært at forestille sig den optimale fællesløsning for de nye MVU-biblioteker.

Med en gnidningsløs formidling af informationssøgningsresultater og de muligheder, som informations- og kommunikationsteknologien giver os, forventes det, at vi i det daglige hurtigt skal kunne finde frem til relevante oplysninger om alt mellem himmel og jord - fra elektroniske ordbøger til tekstkorpora og fra søgemaskiner til fuldtekster. Bibliotek.dk er en fælles base for alt offentligt tilgængeligt materiale fra bibliotekerne i Danmark. Hvordan undgår vi at få for mange

ligegyldige hits, og hvordan sikrer vi os at nå frem til de data, vi har brug for? Hvilke kilder er objektive, og hvilke har en skjult dagsorden eller bygger på usikre data? Bibliotekernes mange tilbud målrettes til den enkelte bruger ved hjælp af langt mere åbne bibliotekskataloger og personautentifikation (single sign on), og debatten om hvordan bibliotekskatalogerne skal udformes og præsenteres er stadig aktuel.

UBtesten er et nyt e-læringsværktøj for studerende og andre, der har brug for at teste deres færdigheder i akademisk informationshåndtering. Målet er at stille en facilitet til rådighed, hvor man på 30 minutter kan forbedre sine studievaner og teste sine akademiske færdigheder og dermed sine evner til at kunne tilegne sig et fag. Designet er målrettet, professionelt, pædagogisk og indbydende. Prøv det!

Fra bibliotek til læringscenter og litt til

Af Hans Martin Fagerli

Bibliotek er en av de eldste institusjoner vi kjenner til, med røtter tilbake til det 3. årtusen f.Kr. (tempelsamlingen av leirtavler i Nippur). En så gammel institusjon, til tider eksklusiv og forbedt eliten, skaper stereotypier.

Hans Martin Fagerli
Stabsdirektør (tidligere biblioteksjef)
Høgskolen i Oslo (HiO)
HansMartin.Fagerli@hio.no

En av dem synes å overleve alt: biblioteket som boksamling. Riktignok betyr jo bibliotek boklager, og i århundrer var dette dekkende for virkeligheten. Først med folkebibliotekene åpner bibliotekene seg mot allmennheten og gir mulighet for institusjonen til å bli et sted både for møter og opplevelser, lesning og studier – for alle. Men det er fortsatt ikke uvanlig å møte oppfatninger om bibliotek som ekspedisjonslokale og bibliotekarer som lagerekspeditører.

I prosessen med å utvikle læringscentermodellen ved HiO, møtte vi mange varianter av slike stereotype oppfatninger, både når det gjelder, hva et bibliotek er, og hva bibliotekarer skal gjøre. Kanskje fordi biblioteker ved høyskoler og universiteter har vært mer tradisjonelle med hensyn til både innhold og organisasjon enn andre bibliotektyper. Med en viss undring har jeg i disse årene observert små faglige miljøer, som har ønsket seg en egen bibliotekløsning i form av noen hyller og en bibliotekar, som kan ta artikkelkopier for dem. Kanskje ikke så rart, at det vanskeligste ble å få forståelse for, at modellen primært IKKE dreide seg om en endring av bibliotekets og bibliotekarenes arenaer, men om en samarbeidsmodell, hvor andre profesjoner og kompetanser skulle spille sammen med bibliotekarene.

Årsaken til dette kan ligge i det enkle faktum, at et bibliotek oppfattes av de fleste som et sted, hvor bibliotekarer arbeider. Utvidet ansvarsområdet, ligger konklusjonen snublende nær om, at da må bibliotekarenes kompetanse bli enda bredere. Det kan stilles spørsmål ved, om vi i det hele tatt har kultur for å arbeide sammen med andre profesjoner. Noen – fortrinnsvis bibliotekfolk – mente at vi tok livet av begrepet bibliotek, og at vi drev med nytale. Men læringscenter er ikke et nytt navn for bibliotek, det representerer en samordning av flere støttetjenester, hvorav bibliotek er den ene.

Situasjonen for norske høyskolebibliotek var bekymringsfull mot slutten av 80-tallet. En undersøkelse fra 1989¹ viste, at høyskolestudentenes bruk av bibliotek var svært lav. En fjerdedel av studentene brukte ikke biblioteket i det hele tatt i løpet av studietiden! Årsaken var sammenfatt, best uttrykk ved en Nordinfo-undersøkelse fra 1990:

”The use made of most [Nordic] academic libraries is very low. The fact that student use is especially low, is attributable to the dependence on teaching rather than self-instruction. Instruction in all Nordic countries is based heavily on lectures rather than self-instruction”²

En annen hypotese kan like godt være, at lavt forbruk henger sammen med, at behovet for kvalitetssikrede bibliotektenester og litteratur utover det pensum krever, ikke er større – i alle fall på bachelornivå. Går vi bak utlånstall og bruksstatistikk for våre databaser, finner vi, at det er en nokså oversiktlig gruppe av lærere, forskere og faglig sterkt engasjerte studenter, som er de tradisjonelle bibliotektenestenes tunge brukere. Den sterke økningen av studenttallet ved våre høyskoler og universiteter siden 1990 har i liten grad slått ut på denne bruken. Hovedtyngden av studentene på lavere grads studier har mer enn nok med å lese sitt pensum og levere sine oppgaver, og økt tilvekst av studenter har forsterket dette.

¹ Gulbraar, Kari. *Undersøkelse av høyskolestudenters litteraturbruk*. – Oslo: Det Regionale høyskolestyret for Oslo og Akershus, 1990.- (Høyskolestyrets skriftserier. Forsknings- og utviklingsarbeider; nr 1). – 95 s.

² Line, Maurice B. *The changing role of Nordic academic, research and special libraries*. – Esbo: Nordinfo, 1992. – 139 s.

Dette er selvsagt en plagsom erkjennelse for bibliotekarprofesjonen, som naturlig nok er opptatt av å formidle de store kunnskapsressursene, som ligger i et godt bibliotek. Kanskje har dette ført til, at vi er blitt mer misjonerende enn godt er - i stedet for å erkjenne hvilke elementære behov de fleste studenter har i forhold til sin egen læring.

Høyskolereformen i 1994 medførte en omfattende fusjonering av de statlige høyskolene. Fra å være ca 100 frittstående institusjoner, resulterte reformen i 26 nye høyskoler – ca en i hvert fylke (tilsvarende amt i Danmark). Høyskolen i Oslo (HiO) ble landets største, og har i dag 11000 studenter og 1000 ansatte fordelt på 7 avdelinger (fakultet), og tilbyr utdanning på alle nivåer opp til doktorgradsutdanning. Høyskolebiblioteket ved HiO besto i 1995 av 10 enheter spredt over hele byen. Enkelte av bibliotekene var i en ressursmessig vanskelig situasjon, men en viss forbedring var oppnådd allerede i 1992 ved opprettelse av Bislet høyskolecenter. Her valgte ca 10 innflyttende høyskoler å etablere en felles bibliotekteneste, som fikk navnet Fellesbiblioteket.

I tillegg til de tidligere statlige høyskolenes lave forbruk av bibliotektenester og dermed svake bibliotekbevissthet, så vi også en utfordring i den nye høyskolens utforming av læringsmiljøet. Bibliotek, lesesaler og datarom var fysisk atskilte, uten noen organisatorisk sammenheng. Den organisatoriske tilnærningen til det, som etter hvert skulle bli Læringscenterne, kom tidlig på plass i HiOs historie. Allerede i budsjettokumentet for 1996 kan vi lese under avsnittet *En visjon for 2000*:

”Det skal utvikles et nært samarbeid mellom pedagogisk virksomhet, bibliotek, IT og AV, som sikrer at undervisning og studier utnytter de læringsressurser høyskolen disponerer”

Ett læringscenter for hele HiO er den store drømmen. Læringscenteret ville da framstå som et samlet og tverrfaglig treffsted og læringsmiljø for høgskolens 11000 studenter. Et godt studiemiljø med gode læringsressurser vil i seg selv skape et miljø, som inspirerer til refleksjon og læring.

Denne institusjonelle holdningen til læringsressursenes betydning for studiene har senere ligget fast. Dette har hatt stor motiverende betydning for de av oss, som skulle realisere denne visjonen.

I første halvdel av 90-tallet etablerte flere engelske universiteter såkalte Learning Centres. Her var bibliotekene satt inn i en pedagogisk sammenheng med en rekke støtte- og servicetjenester, og framsto som gode og fysisk sammenholdte læringsmiljøer. Delegasjoner fra flere norske høgskoler dro til England for å se selve perlen: Adsetts Centre ved Sheffield Hallam University. Her hadde studentene alle de støtte- og veiledningstjenester, de trengte i sitt studiearbeid direkte tilgjengelig under ett og samme tak. Det var denne typen løsning, vi ønsket å iverksette innenfor våre egne rammer.

Avgjørende for videre framdrift ved HiO var to forhold, som begge bidro til, at vi fikk visse muligheter innenfor nokså faste fysiske rammer. Det første var, at ett av bibliotekene (Fellesbiblioteket) hadde et areal, som var stort nok til "å gjøres noe med", og det andre var at HiO tidlig hadde planer om å samle alle avdelinger i et rimelig kompakt campus i Pilestredet. Dette betydde muligheter for å skape rom for læringscentermodellen ved å samle ulike støtte-tjenester innenfor ett og samme areal.

Ved Fellesbiblioteket skulle man knapt tro det var mulig å gjøre store endringer, det var fullt av bøker og tidsskrifter, og ikke en ledig hyllemeter. Under nåværende læringscenterdirektør Kari Mitchell's engasjerte og dyktige ledelse startet man prosjekt FBI 2000, hvor man med årtusenskiftet som målsnor ville forberede seg på å framstå som et læringscenter. Dette var fysisk kun mulig ved å kassere og/eller magasinere store mengder av boksamlingen. Resultatet ble, at man frigjorde plass til ikke mindre enn 90 PC-arbeidsplasser for studentene! Det må her sies, at verken denne eller senere omfattende kassasjoner i boksamlingene har påvirket bokutlånet. Dette har økt nesten dramatisk de siste 5-6 årene, til tross for at både de eldre samlingene, og ikke minst den vi har i dag, er en liten boksamling i høgskolesammenheng.

Ved sammenflytting av Avdeling for sykepleierutdanning og Avdeling for estetiske fag til Pilestredet Park i 2003, var det tidlig i prosessen

enighet om, at man skulle ha et læringscenter, hvor støtte-tjenester som bibliotek, AV og IKT skulle samles under samme tak som grupperom, lesesaler og dataarbeidsplasser. Omtrent sammenfallende i tid ble biblioteksjefens ansvarsområde utvidet til å omfatte bl.a. AV-tjenesten (6-7 årsverk) og et varierende antall studentassistenter. Disse studentene, som utgjør rundt 20 timeansatte, gir støtte til praktisk håndtering av IKT-, AV- og bibliotekteknologi i umiddelbar nærhet til studentenes arbeidsarealer.

Forvaltning av disse to ansvarsområdene førte naturlig til, at et betydelig medansvar for forelesningssaler, auditorier, lesesaler og datarom fulgte med. Og vi erfarte fort at læringscentermodellen førte både til en sterkere samordning av støtte-tjenester, og til en større synlighet og integrering i høgskolens daglige virksomhet. Her er det interessant å legge til, at erfaringene fra England, som er oppsummert i en rapport utgitt i 2003³, viser, at tilretteleggingen av læringscenter ble en forutsetning for å møte den utdanningsekspløsjonen, man fikk på 90-tallet. Uten å gå dypere inn i dette, handler det om en ny og stor andel av studenter, som i større grad shopper utdanning enn "ligger ved universitetene for å lese". Disse nye studentene fordrer mer støtte og veiledning, og behovet for tilgang til litteratur utover pensum er begrenset. Snarere er det slik, at de er tilfredse med en raskt søk i Google for å finne stoff, de kan anvende.

I 2005 vedtok styret for Høgskolen i Oslo, at den samlede virksomheten under biblioteksjefen skulle ha betegnelsen Læringscenteret. Modellen var dermed offisielt akseptert ved et navneskifte, vi rett og slett ikke kom utenom.

Ved inngangen til 2007 flytter to avdelinger inn i nytt bygg i Pilestredet 35. Her får vi et læringscenter på ett gulv og med god integrasjon mellom bibliotek-tjenester og studentfasiliteter. Samtidig vedtar styret etter all sannsynlighet en større omrokering på campus Frydenlund, som vil resultere i ett samlet læringscenter for hele dette området. Her er imidlertid de fysiske rammene mer problematiske, og vi dessverre

måtte bryte noe med læringscentermodellen og godta, at et større studentareale med grupperom, arbeidsplasser og PC-er plasseres i en annen bygning. Med dette vil vi ha beveget oss fra rundt 20 små bibliotek, et uoversiktlig antall datarom og arbeidsrom for studenter til 3 læringscenter med gode og samlede læringsressurser og støtte-tjenester. Selv om det innimellom har vært presentert behov for å etablere små, tradisjonelle bibliotek ved enkelte avgrensede utdanninger, er det i dag allmenn enighet ved HiO om den modellen, vi har valgt å realisere.

Ett læringscenter for hele HiO er den store drømmen. Læringscenteret ville da framstå som et samlet og tverrfaglig treffsted og læringsmiljø for høgskolens 11000 studenter. Et godt studiemiljø med gode læringsressurser vil i seg selv skape et miljø, som inspirerer til refleksjon og læring. Det er akkurat dette et læringscenter handler om, og det er dette målet vi har hatt for oss helt siden HiO ble etablert! Men ting tar tid.

Etter at HiOs første tiår er tilbakelagt, er det den pedagogiske involveringen gjennom anvendelse av ressursene i læringscenterne i studier og undervisning, som bør stå i fokus. Her har vi kommet langt kortere enn det, vi mente, at læringscentermodellen ville føre oss fram til. Årsakene ligger dels i en bibliotekfaglig overvurdering av egen evne til å bidra til dette, dels i en overdreven tro på, at enhver studerende ønsker å fordype seg i faglitteratur utover eget pensum, og dels i endringer i undervisnings- og læringsformer, som må få tid til å utvikle seg.

Det siste handler om mer enn opplæring i tradisjonelle bibliotek-tjenester som katalog- og databasesøk. Det handler om utvikling av studentenes informasjonskompetanse, en ferdighet som er langt bredere sammensatt, enn hva bibliotekfaget alene bidrar til.

Under ligger også de statlige høgskolenes svake forskningstradisjon før Høgskolereformen. De gamle bibliotekene dekket i hovedsak studentenes behov. Ved reformen ble høgskolene pålagt en utvikling, som forutsatte forskningsbasert undervisning og studier, og dermed en oppbygging av forskningsbibliotekets mer tradisjonelle tilbud. Dette har pågått parallelt med utvikling av læringscentermodellen, og hører ikke med i denne historien. Men dette bidrar til å skape en sterkere pedagogisk bevissthet om nødvendigheten

³ Abson, Claire. *The changing picture of higher education*. – S.1-18. - I: *Centered on Learning : Academic case studies on learning centre development* / edited by Edward Oyston. - Aldershot : Ashgate, 2003. – 253 s.

Satt på spissen kan vi ha reddet biblioteket fra total isolasjon og eksklusivitet gjennom utviklingen av læringscentermodellen.

ten av å utnytte lærings- og forskningsressurser optimalt.

Informasjonskompetente studenter er et viktig læringsmål, selv om dette kan uttrykkes på ulike måter. Å skape informasjonskompetente studenter er en pedagogisk utfordring, hvor den tradisjonelle bibliotekkompetansen hovedsakelig kan bidra med undervisning og kurs for repetisjon av tekniske ferdigheter i informasjonssøk. Selv om det har en positiv effekt, at bibliotekarer får en grunnleggende innføring i pedagogikk, må de pedagogiske utfordringene primært løses av våre lærere. Bibliotekarenes sterke eierforhold til begrepet "informasjonskompetanse" kan snarere ha bidratt til, at pedagogene har blitt mer skeptiske enn entusiastiske.

Læringscentermodellen er uttrykk for en fokusering på det fysiske læringsmiljøet, og bibliotek og andre støttetjenesters naturlige integrering i dette. En utvikling, hvor bibliotekene fortsatte sin mer isolerte tilværelse i høgskolen basert på de tradisjonelle tjenestene, kunne ha blitt problematisk i en verden, hvor presset på enhver mulig ledig kvadratmeter er ganske stort.

Digital tilgang til kataloger, databaser og ulike tjenester svekker det tradisjonelle bibliotekets rolle som treffpunkt. I et læringscenter er storparten av besøkene knyttet til mulighet for å arbeide ved leseplass, PC-er eller i grupperom. Vi har data, som kan tyde på, at det er mindre enn 20 % av brukerne, som har behov for bibliotek tjenester, når de ankommer Læringscenteret. Samtidig har omfang av bokutlån økt de seneste årene. Kanskje lar flere seg påvirke av, at bokhyller til dels er brukt som skillevegger mellom arbeidsplasser? Satt på spissen kan vi ha reddet biblioteket fra total isolasjon og eksklusivitet gjennom utviklingen av læringscentermodellen.

Det er interessant å legge merke til, at disse endringene nå er implementert ved alle høyere undervisningsinstitusjoner i Norge – innenfor de rammer og muligheter, de enkelte har hatt. Og alle rapporterer om økt besøk. Hvis man ikke kan enes om andre positive utslag av læringscentermodellen, så må dette i det minste være et viktig bidrag til å presentere bibliotek tjenester for nye brukergrupper!

I dag har høgskolen tilfredsstillende ressurser til å framstå som et godt fagbibliotek og læringscenter, men det er spennende å se, i hvilken grad både trykte og digitale litteraturressurser vil bli brukt i framtida. Disse ressursene møter sterk konkurranse fra en økende "googlification" av søkeatferd, og vi må regne med at studentenes informasjonsinnhenting i dag fortrinnsvis skjer med basis i det "frie" Internett. Det er også en økende argumentasjon – til dels fra bibliotekarer, om at dette er tilstrekkelig. Fenomener som web 2.0/bibliotek 2.0 bidrar til en fokusering på aktiviteter, som ligner mer på "infotainment" enn informasjonsformidling. Økt bruk av trykte kilder forsøkes bortforklart som en midlertidighet.

Snarere kan vi se på denne utviklingen som en tydeliggjøring av to ulike tilnæringer til læring. Den overflatebaserte, som nok er den dominerende og minst anstrengende, og den analyserende, som både er tidkrevende og slitsom. Innenfor en læringscentermodell må man legge til rette for begge tilnæringsmåtene, slik at de gjensidig kan befrukte hverandre. Det er gjerne en forutsetning for fortsatt eksistens i alle forhold.

Læringscentermodellen er uttrykk for en fokusering på det fysiske læringsmiljøet, og bibliotek og andre støttetjenesters naturlige integrering i dette.

Hvor du end er...

EBSCO kan hjælpe dig!

Der er ikke noget, der er vigtigere for EBSCO end at kunne tilbyde kvalitativ og personlig service. Derfor findes der lokale repræsentanter stationeret i de nordiske lande – rustede til at hjælpe jer med alle de udfordringer i står overfor i dagens informationssamfund.

Takket være et pålideligt og globalt netværk kan din lokale EBSCO-repræsentant tilbyde de mest avancerede elektroniske tjenester, samt sikre at de bedste tilbud fra forlagene kommer jer til gode.

Med vores ekspertise kan vi hjælpe jer. Kontakt din lokale EBSCO-repræsentant i dag: Brian Greve; tlf: +45 3116 1550, e-mail: bgreve@ebSCO.com

www.ebsco.com

EBSCO
INFORMATION SERVICES

CUSTOMER FOCUSED CONTENT DRIVEN

DF Revy Kort nyt

Nye versioner af Juraportal.dk og Bizigate

Fælles adgang til elektroniske ressourcer

Der er kommet nye versioner af både Juraportal.dk (<http://juraportal.dk>) og Bizigate (www.bizigate.dk), som giver en let fælles adgang til betalingsressourcer for studerende og ansatte ved de deltagende uddannelsesinstitutioner. Det er bibliotekerne, der har taget initiativet til at få samlet adgangen til databaser i de to portaler.

For at projektet kunne føres ud i livet har det været nødvendigt at videreudvikle portalværktøjet Keystone, så Juraportal.dk og Bizigate kan administrere flere bibliotekers betalingsressourcer. Løsningen kan nemt anvendes af andre DEFF fagportaler. Et andet resultat af samarbejdet er, at metadata fra Juraportal.dk genbruges i Bizigate under Jura- og erhvervsret.

Formålet er at gøre portalerne interessante for endnu flere studerende, forskere og undervisere ved at lette arbejdsgangen for brugerne af portalerne. Nu kan de med ét klik se om deres bibliotek har adgang til ressourcen og koble direkte op.

Udover betalingsressourcer er der links til en lang række udvalgte og kvalitetsvurderede informationsressourcer på begge portaler.

Projektet har modtaget støtte fra DEFF og de deltagende biblioteker er:

- CBS Bibliotek
- Danmarks Statistiks Bibliotek og Information
- ASB Bibliotek, Aarhus Universitet
- Juridisk Bibliotek, Aarhus Universitet
- Det Juridiske Fakultets Biblioteker, Københavns Universitet
- Statsbiblioteket

- Det Kongelige Bibliotek, Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek
- Syddansk Universitetsbibliotek

Der er mulighed for at læse mere om projektet og om udvikling af en fagportal på:

<http://juraportal.dk/about/>
www.bizigate.dk/about/

Yderligere information:

Michael Kørner, Projektleder
Det Juridiske Fakultets Biblioteker
Studiestræde 34
1455 Kbh. K
Tlf.: 35 32 33 05
Michael.Korner@jur.ku.dk

Fra *Ford Ka* til *Ford Galaxy* – på vej mod et nyt bibliotekslandskab?

Af Tove Schmidt

Uddannelsespolitisk har det seneste år været det mest mærkelige, jeg har oplevet i mine mange år i denne sektor: i det tidlige forår 2006 begyndte de første rygter om en stor uddannelsesreform at dukke op – en reform der skulle omfatte hele det store felt af uddannelser indenfor det mellemlange, videregående område (MVU) og oven i købet inddrage nogle af de korte videregående uddannelser (KVU).

Tove Schmidt
Biblioteksleder
CVU Vest, Esbjerg
tove.schmidt@cvu-vest.dk

I begyndelsen af maj sprang bomben: landets 22 CVU'er skulle samles til 6-8 professionshøjskoler og samtidig inddrage nogle af erhvervsskolerne. Og hele denne reform skulle være på plads inden julen 2006: CVU-bestyrelserne fik 1 måned til at overveje institutionens eventuelle nye fusions/samarbejds muligheder. Undervisningsministeriet skulle have et svar senest 5. juni, lovforslaget skulle sendes i høring primo september, fremsættes efteråret 2006, vedtages inden årsskiftet, gældende og fuldt implementeret fra 1.1.2008.

I august måned meldte regeringen ud, hvordan de mente, det nye institutionslandskab skulle se ud bestående af 7 professionshøjskoler på landsplan:

- Nordjyllands professionshøjskole
 - Professionshøjskolen i Jylland
 - Sydjyllands professionshøjskole
 - Lillebælt professionshøjskole
 - Sjællands professionshøjskole
 - Øresund professionshøjskole
 - Pædagogisk professionshøjskole
- Denne opdeling er p.t. det eneste konkrete, der er udmeldt fra centralt hold. Indtil videre har vi ikke set noget til loven – men det politiske

apparat arbejder for fuld damp. Til gengæld er uddannelsessektoren i nogle dele af landet begyndt at agere på det nuværende grundlag og er i fuld gang med på forhånd at implementere reformen ved at lave frivillige fusioner og sammensmeltninger af såvel tidligere CVU'er som enkeltstående uddannelsesinstitutioner. Tendensen er, at det bliver meget store og tværgående institutioner, som niveaumæssigt kommer til at omfatte næsten alle professionsuddannelserne på det mellemlange, videregående område.

Og det bliver rigtig store institutioner: Professionshøjskolen Jylland (som rygterne melder kommer til at hedde Professionshøjskolen Via) bliver en institution med 14.000 studerende, 1700 ansatte, 24 studiesteder fordelt fra Århus Havn til Thisted. Man udbyder et væld af uddannelser, spændende fra pædagoger og sygeplejersker til ingeniører og markedsføringsøkonomer.

Samtidig med at institutionsbilledet totalt nytænkes, må biblioteksbilledet også gentegnes. I samarbejde med Rektorkollegiet og Fagligt Forum igangsatte Undervisningsministeriet derfor et hurtigt udredningsarbejde, der med fokus på organiseringen og udviklingen af de kommende professionshøjskolebiblioteker skulle komme med et idé-katalog til, hvordan disse nye biblioteker kunne være med til at fremme professionshøjskole-tænkningen. Resultatet blev rapporten

"*Viden i spil*"¹, hvori Claus Bjerg, Peter Rubeck og undertegnede prøver at klarlægge nogle af de problemområder, man på uddannelsesinstitutionerne bliver nødt til at forholde sig til, når man i løbet af 10 måneder vil/skal bevæge sig fra at være 200 mere eller mindre selvstændige uddannelsesbiblioteker til 7-8 professionshøjskolebiblioteker. Rapporten prøver at komme med et bud på, hvordan man kan organisere disse biblioteker og hvilke opgaver, bibliotekerne skal løse i de nye fællesskaber.

Det nuværende uddannelsesbibliotekslandskab er meget varieret. I de nye konstruktioner vil der indgå biblioteker, som er monoinstitutionelle, dvs. man har altid været specialbibliotek for en enkelt uddannelse. Man har ikke været omfattet af de senere års mange CVU konstruktioner, men har kunnet fokusere sine aktiviteter i forhold til en kendt hverdag og en kendt målgruppe, som f. eks. at være bibliotek ved Den sociale Højskole. I den samme konstruktion kommer også biblioteker, der i løbet af de senere år har været igennem adskillige fusioner og er blevet både multiinstitutionelle og multiprofessionsfaglige. I de biblioteker har man fået mange erfaringer med

¹ *Viden i spil* : biblioteksorganisation og biblioteksudvikling i professionshøjskolerne / Udarbejdet af Claus Bjerg, Peter Rubeck, Tove Schmidt. 2006. Ses på : www.uvm.dk/admin/institutionsstruktur/documents/Videnispil.pdf

I løbet af 10 måneder vil/skal man bevæge sig fra at være 200 mere eller mindre selvstændige uddannelsesbiblioteker til 7-8 professionshøjskolebiblioteker.

Det store spørgsmål bliver hvordan alle disse mange små, halvstore og store biblioteker kan finde en ny fælles identitet i de nye institutioner.

fusioner og systemskift, såvel organisatorisk som biblioteksteknisk. De nye professionshøjskolebiblioteker bliver altså sammensat af biblioteker med meget forskelligt erfaringsgods – og meget forskellige traditioner. Det store spørgsmål bliver, hvordan alle disse mange små, halvstore og store biblioteker kan finde en ny fælles identitet i de nye institutioner. En af rapportens mange anbefalinger er, at man er nødt til at ansætte eller udnævne biblioteksledere til at styre dette store fusionsprojekt – på tværs af traditioner og ønsker.

Der er nok ingen tvivl om, at det bliver 6-8 forskellige løsninger, der bliver valgt i de nye professionshøjskoler. Udgangspunktet og grundvilkårene (geografiske, økonomiske, organisatoriske og uddannelsesmæssige) er så forskellige, at det er svært at forestille sig den samme løsning som optimal for alle professionshøjskoler. Det, der bliver fælles for de nye biblioteker er, at man fra at være en biblioteksorganisatorisk og bibliotekspolitisk "Ford Ka-model", rykker op i "Ford Galaxy-klassen" – alene på grund af størrelse og økonomi.

Og med Galaxy-klassen hører også et større ansvar, ikke blot indadtil i professionshøjskoleregi, men også på det bibliotekspolitiske nationale plan. Det bliver en udfordring for de 6-8 biblioteksledere at få professionshøjskolebibliotekerne placeret i det bibliotekspolitiske felt. Professionshøjskolebibliotekerne vil stadig, på trods af størrelsen, være defineret som noget andet end de

to gamle typer: folkebiblioteker og forskningsbiblioteker. Vi vil stadig være den 3. type, nemlig uddannelsesbiblioteker, hvis særkende er den tætte tilknytning og integration til uddannelsesmiljøet. Men med Galaxy-klassen følger også, at man må påtage sig en del af ansvaret for den bibliotekspolitiske udvikling i Danmark.

Det handler ikke blot om, at uddannelsessektoren skal deltage i det interurbane lånersamarbejde, kørselsordninger og lign., det handler lige så meget om, at professionshøjskolebibliotekerne skal være aktive medspillere på det politiske plan. Denne opgave har mange facetter lige fra indsendelse af høringsvar på bibliotek.dk's udviklingsplan, over deltagelse i Biblioteksledermødet, opstilling af kandidater til alle mulige råd og udvalg til aktiv deltagelse i debatten i biblioteksfaglige presse. I øjeblikket møder vi stor interesse fra det politiske system i forhold til uddannelsesbibliotekerne og deres rolle i de kommende professionshøjskoler, så fra politisk side er der p.t. reserveret en stor parkeringsplads til den nye bil, for nu at blive i metaforen.

Jeg er langt mere usikker på, om man i den øvrige del af bibliotekssektoren er helt klar over, hvad denne uddannelsesreform kommer til at be-

tyde for det fremtidige samarbejde.

I løbet af en meget kort årrække skal man revidere alle forestillinger om små uddannelsesbiblioteker indenfor MVU-området, som man fra folke- og forskningsbibliotekernes side (f. eks.) kan tilbyde at hjælpe med forskellige driftsopgaver – eller sågar tilbyder at drive biblioteket for.

I fremtiden vil man skulle indgå i ligeværdige samarbejder om udvikling af fælles problemløsninger – og den nytænkning af roller og samarbejdsmodeller skal nok afstedkomme et enkelt sammenstød eller to. Vi må så bare håbe, at det ikke giver alt for mange buler og skrammer i bilerne, før vi alle har vænnet os til den nye størrelse køretøj.

Det, der bliver fælles for de nye biblioteker er, at man fra at være en biblioteksorganisatorisk og bibliotekspolitisk "Ford Ka-model", rykker op i "Ford Galaxy-klassen" – alene på grund af størrelse og økonomi.

Spil med! – en kort anmeldelse af ”Viden i spil”

Af Birger Jensen

Ved min gennemlæsning af ”Viden i spil” var min første reaktion: det er et tvæægget sværd, vi har at gøre med.

Birger Jensen
Ledende bibliotekar
Den Sociale Højskole i Aarhus
CVUalpha

Rapporten kan både være en trussel mod det meget fine – og undertiden undervurderede biblioteksarbejde på de mellemlange videregående uddannelsesinstitutioner og en løftestang for det samme arbejde.

En trussel, hvis beslutningstagerne dels fra politisk hold, dels fra de fremtidige bestyrelser og ledelser af professionshøjskolerne (hvis de da bliver realiseret), bruger ”Viden i spil” som oplæg til rationaliseringer med sparemål for øje. Gruppen bag ”Viden i spil” har naturligvis ikke den bagtanke med rapporten; tværtimod er det kvalitets- og aktivitetsudvikling, der er i fokus. Rapporten skulle måske i højere grad, end det er tilfældet, have understreget, at hvis man vil arbejde på at få løst de mange opgaver, som rapporten peger på skal løses, så kræver det allokering af betydeligt flere midler til biblioteksområdet, end det i dag er tilfældet.

Stordriftsfordelene er meget begrænsede, da flere af professionshøjskolerne skal bruge væsentlige ressourcer på logistik for at forbinde de undertiden meget langt fra hinanden liggende dele af professionshøjskolen, fælles edb-systemer og på koordinering, kommunikation m.m. Hvilken besparelse er der vel i at en professionshøjskole, der dækker Midtjylland på tværs fra Kattegat til Vesterhavet ikke mere kan få bøger leveret til de ca. 20 forskellige biblioteksadresser via den nationale kørselsordning, men kun til 1 og derefter selv må etablere egen kørselsordning? Dette blot som et eksempel.

En løftestang, hvis de samme beslutningstager ser rapporten som en katalog over væsentlige opgaver, som bibliotekerne skal sættes i stand til at løse, for at professionshøjskolerne kan udfylde deres rolle. Det kan naturligvis ikke realiseres fra den ene dag til den anden, men der må udstikkes udviklingslinier for arbejdet og findes økonomiske midler, der peger frem mod at opfylde de kvalitetskrav, som skal opfyldes for at professionshøjskolerne reelt har deres berettigelse. Til den ende leverer rapporten rigtig gode forslag – kort opsummeret i forslag til mulige kvalitetskriterier, der kunne tænkes som akkrediteringskriterier for biblioteksområdet på professionshøjskolerne.

Jeg vil fremhæve 2 (af flere) væsentlige områder, som ”Viden i spil” sætter fokus på: Bibliotekernes informationskompetencearbejde og Uddannelsesbibliotekets placering i professionshøjskolerne organisation.

Rapporten peger på informationskompetencearbejdets centrale placering i bibliotekernes virksomhed i tæt samarbejde med underviserne på de respektive uddannelser. Informationskompetencearbejdet har jo i en del år efterhånden været uddannelsesbibliotekernes mantra, og der er vel ikke det uddannelsesbibliotek i Danmark i dag, der ikke seriøst arbejder med udvikling af de studerendes informationskompetence som oftest i god samklang med underviserne.

Samarbejdet med underviserne og integrationen i undervisningen er imidlertid uhyre følsomt og er helt afhængig af undertiden møjsommeligt opbyggede relationer på de forskellige uddannelsessteder. Arbejdet foregår således i en helt særegen kontekst, der er meget afhængig af den uddannelseskultur, der findes på stedet, og som kan være uhyre forskellig fra sted til sted. De forskellige biblioteker har forskellige profiler, som netop er udviklet over tid i samklang med de respektive uddannelser, som de betjener. Det er selvfølgelig vigtigt, at informationskompetencearbejdet fremgår af studieordninger m.v., men

Rapporten kan blive en trussel, hvis beslutningstagerne dels fra politisk hold, dels fra de fremtidige bestyrelser og ledelser af professionshøjskolerne (hvis de da bliver realiseret) bruger ”Viden i spil” som oplæg til rationaliseringer med sparemål for øje.

Viden i spil

En arbejdsgruppe sammensat af repræsentanter fra CVU'ernes biblioteker har i efteråret 2006 gennemført et udredningsarbejde vedrørende bibliotekernes opgaver i relation til etableringen af de fremtidige professionshøjskoler. Dette arbejde er igangsat af Undervisningsministeriet i samarbejde med CVU-rektorkollegiet blandt andet

med henblik på at få afklaret, hvorledes uddannelsesbibliotekerne kan medvirke til en sikring af kvaliteten i professionshøjskolernes virksomhed.

Rapporten er ment som en inspirationskilde og et idékatalog for de beslutninger i professionshøjskolernes ledelser, der vedrører uddannelsesbibliotekernes rolle i styrkelsen af uddannelserne.

Rapporten kan læses her

www.uvm.dk/admin/institutionsstruktur/documents/Videnispil.pdf

Se også Undervisningsministeriets website

www.uvm.dk/admin/institutionsstruktur/biblioteker.htm?menuid=4025

Rapporten kan blive en løftestang, hvis de samme beslutningstagere ser rapporten som en katalog over væsentlige opgaver, som bibliotekerne skal sættes i stand til at løse, for at professionshøjskolerne kan udfylde deres rolle.

det er den praktiske realisering af arbejdet, der er altafgørende.

Rammerne for bibliotekernes arbejde er af afgørende betydning. Dette peger på en problematik, som behandles i et særskilt i "Viden i spil", afsnit 5.0 Uddannelsesbiblioteket i professionshøjskolens organisation, og som har en afgørende betydning for fusionsprocessen. Her står der på side 30:

"I de nye tværfaglige professionshøjskoler er det af hensyn til opgaveløsningen på biblioteksområdet nødvendigt at tænke i én samlet biblioteksorganisation. Biblioteksfunktionen er et af de områder, hvor man kan høste den fordel, som stordrift giver ved at samle de mange administrative, logistiske og økonomiske funktioner. En selvstændig, tværgående biblioteksorganisation må derfor nødvendigvis løftes ud (min fremhævelse) af den økonomiske og personalemæssige tilknytning til de enkelte grunduddannelser, og i stedet ledelsesmæssigt og organisatorisk indlejres i professionshøjskolens overordnede organisation."

Det bliver afgørende, hvilken betydning dette "løftes ud" får for bibliotekernes virke. Det er logisk nok, at der skal etableres en samlet biblioteksorganisation (stordriftsfordelene findes, men er efter min mening noget overvurderede i rapporten), som helt sikker vil kunne få en generelt bedre gennemslagskraft i institutionerne – især, hvis bibliotekschefen bliver tilpas højt placeret i professionshøjskolernes organisation.

Hvis "løftes ud" får den betydning, at der sker en centralisering, der umuliggør den helt afgørende lokale omsætning af de smukke intentioner i praksis med afsæt i de lokale bibliotekers profil og den kontekst, de virker i, så er vi ved at ødelægge de møjsommeligt opbyggede relationer bibliotekarer og undervisere imellem på de forskellige uddannelser. Det skal være på decentralt hold, man kan disponere over de til uddannelserne knyttede bibliotekariske ressourcer, naturligvis inden for de overordnede økonomiske og bibliotekspolitiske rammer på den enkelte professionshøjskole. På samme måde er bogvalgsarbejdet også afhængigt af det lokale samarbejde med underviserne og kan ikke isoleres til en centraliseret funktion.

Resultater centraliseringen i en "gennemsnitsbiblioteksbetjening" – måske endda i værste fald med udgangspunkt i laveste fællesnævner, så er meget tabt, og informationskompetencearbejdet og bibliotekernes udvikling i det hele taget sat år tilbage.

Hele organisationsspørgsmålet bliver et af omdrejningspunkterne for arbejdet med "Viden i spil". Jeg synes, hovedsvagheden ved rapporten er, at der ikke bliver peget på den problemstilling, jeg har søgt at ridse op ovenfor.

Der må virkelig tænkes kreativt, når de nye relationer opbygges. Det er uligt nemmere at lave en fornuftig biblioteksorganisation inden for et mindre geografisk område og måske endda ret snævert fagligt område, end hvis der er tale om

en professionshøjskole med stor geografisk og faglig spredning.

Det kan godt være, at der må udvikles forskellige organiserer, alt efter geografisk og faglig spredning.

Og så er vi tilbage ved det tveæggede sværd – truslen og løftestangen. Biblioteksfolk må engagere sig i diskussionen af bibliotekernes rolle i professionshøjskolerne godt hjulpet på vej af diskussionskatalogen "Viden i spil".

Fra første færd bliver spørgsmålet om organiseringen og ressourcerne vigtige. Det er vigtigt at få påpeget nødvendigheden af en organisering, der tager højde for det kontekstafhængige arbejde, og at de nødvendige ressourcer følger med arbejdsopgavernes udvikling.

Det er nu beslutningstagerne skal fodres med konkrete fakta om biblioteksarbejdet, og de sammenhænge det foregår i, så de ikke drager de forkerte konklusioner.

Spil med – og ikke mindst: spil ud!

Biblioteksfolk må engagere sig i diskussionen af bibliotekernes rolle i professionshøjskolerne godt hjulpet på vej af diskussionskatalogen "Viden i spil".

Af Tina Buchtrup Pipa og Inge-Berete Moltke

Med UBtesten, som du finder frit tilgængelig på nettet, har universitetsbibliotekerne leveret endnu et e-læringsprodukt til studerende og undervisere. UBtesten er et selvevalueringsværktøj i basale biblioteksfærdigheder, navigations- og informationskompetence.

Af Tina Buchtrup Pipa
KB
tip@kb.dk

Inge-Berete Moltke
KB
ibm@kb.dk

UBtesten har flere anvendelsesmuligheder: De studerende kan vælge bare at tage UBtesten, den kan integreres i bibliotekernes kurser og underviserne på studierne kan inddrage UBtesten helt eller delvist i deres undervisning.

Universitetsstuderende og andre brugere har mulighed for at teste nogle af de akademiske færdigheder, der er forudsætningen for at kunne tilegne sig et fag. UBtesten illustrerer, hvilke krav og forventninger uddannelsesinstitutionerne stiller til de studerendes informationshåndtering – bredt forstået. Det er krav og fordringer, der ofte er upræcise, andre gange uudtalte og de studerende møder dem ofte først i en evaluering- og eksamenssituation. Så er det for sent at få at vide, at standarden og fx litteraturen, der ligger til grund for en indleveret opgave, er for ringe, eller at der har været en tvivlsom benyttelse af kilder og andres vidensproduktion. Her kan UBtesten gøre opmærksom på kvalitetsvurderinger, standarder og regler.

Projektet har løbet over halvandet år, og er delvist finansieret af DEff. Den faste arbejdsgruppe bestod ud over artiklens to forfattere og projektledere, af forskningsbibliotekarer og bibliotekarer med en bred faglig dækning og erfaring fra to af landets flerfakultære universitetsbiblioteker: Københavns Universitetsbibliotek og Syddansk Universitetsbibliotek, og desuden af fem universitetsansatte med samme brede faglige spredning og med arbejdsopgaver som studieledere og pædagogiske konsulenter. Endelig har

mange specialbibliotekarer fra mindre biblioteker og fagreferenter leveret et uvurderligt input til de faglige spørgsmål.

Hvad er UBtesten til og hvad er formålet med den?

UBtesten er først og fremmest lavet til studerende på universitetsniveau. Her kan de få en indikation af, hvor informations- og navigationskompetente de er, og om de har de tilstrækkelige biblioteksfærdigheder til at arbejde med deres fag uden at spille tiden og blive unødigt frustrerede. De kan finde ud af, hvor dygtige de er til at søge, fremskaffe, gemme, genfinde, udvælge og vurdere information, alt sammen færdigheder og set under ét: kompetencer, der understøtter studie-, forsknings- og læreprocessen og gør dem til mere kvalificerede studerende.

Undervisere kan tage UBtesten og måske forny deres opmærksomhed på vigtigheden af at tilegne sig færdigheder i akademisk informationshåndtering. Testen kan give dem inspiration til, hvordan de kan integrere emneområdet i undervisningen og testen kan bruges til at understøtte deres store vejledningsopgave. Underviserne kan fx anbefale deres studerende at tage testen inden eller under et undervisningsforløb eller i forbindelse med en specifik opgavesituation og/eller diskutere udvalgte dele af det stof, testen dækker i undervisningen.

Forskere kan få en vurdering af, om de er ajour med den hurtige udvikling i mulighederne

indenfor informationshåndtering og informationsinfrastrukturen.

Formålet med testen er at lære testbrugeren noget om akademisk litteratursøgning og informationshåndtering, og dermed understøtte den enkelte brugers indsats for at forbedre sine studiemetoder og -teknik. Derudover er det bibliotekets formål at bidrage til en konkret operationalisering og sprogliggørelse af begrebet informationskompetence som en af de vigtige tværgående intellektuelle kompetencer. Universitetsloven og de nye studieordninger har fokus på kompetencegivende uddannelser, som fremhæves som centrale for studiekvaliteten og den livslange mulighed for ansættelse på et arbejdsmarked i informations- og videnssamfundet. Også set i den sammenhæng, kan UBtesten være til nytte for uddannelsesinstitutionerne.

Hvordan fungerer UBtesten?

UBtesten består af fem temaer:

- Søgemetoder & -teknik
- Søgsteder & materialetyper
- Kilder & kritik
- Regler & redelighed
- Ressourcer & dit fag

De første fire temaer er tværgående og relevante for alle fag, mens "Ressourcer & dit fag" specifikt giver en smagsprøve på nogle af de vigtigste opslagsværker og databaser i det fag, der vælges.

UBtesten er et selvevalueringsværktøj i basale biblioteksfærdigheder, navigations- og informationskompetence.

SELVEVALUERING FOR UNIVERSITETSSTUDERENDE

Svar på spørgsmålene i UBtesten

Find ud af hvor god du er til at bruge information, litteratur og bibliotek
- og få en bedre studieteknik og -metode

START TESTEN

UB TESTEN

UBtesten er først og fremmest lavet til studerende på universitetsniveau.

Først vælger testbrugeren det tema, han/hun ønsker at starte med. Mediet er udnyttet således, at det er muligt enten at vælge den foreslåede rækkefølge og svare på alle spørgsmål i hvert tema et efter et, eller selv at vælge en anden rækkefølge eller kun at vælge et enkelt tema. Et eksempel: I en usability test valgte en studerende straks det fjerde tema, *Regler & redelighed*, fordi hun netop skulle indlevere sin første opgave, hvor der var stillet krav til litteraturlistens opsætning.

Et tema består af seks spørgsmål. Det er også det minimum af spørgsmål, brugeren skal besvare, før der kommer et resultat. Til hvert tema er der lavet flere spørgsmål end de seks, testbrugeren præsenteres for i en session. Et tilfældigt udtræk vælges automatisk ved hver genstart. De seks spørgsmål i hvert tema er derudover opdelt i tre undergrupper, hvilket ikke er synligt for testbrugeren. Opdelingen er lavet

for at styre fordelingen af spørgsmål. Den første gruppe er spørgsmål af mere definatorisk karakter, den anden gruppe er spørgsmål, der er mere anvendelsesorienterede og den tredje gruppe indeholder også spørgsmål, der forudsætter at man reflekterer over en konkret anvendelsessituation. Det er det overordnede mål med opdelingen; men herudover er de tre undergrupper også en mere pragmatisk mulighed for at få samlet konkrete emner, fx spørgsmål om referencehåndterings-systemer, så testbrugeren ikke risikerer at få seks spørgsmål om det samme emne i et tema. Til *"Ressourcer & dit fag"* er der kun de samme seks spørgsmål.

Alle spørgsmålene er sat op som multiple choice spørgsmål og til hvert spørgsmål er der tre svarmuligheder. Der er to typer af disse multiple choice spørgsmål. Den ene type er standardudgaven med et spørgsmål, ét korrekt svar og to

alternative svarmuligheder. De to alternative kan være hhv. to forkerte, to neutrale eller et af hver. De neutrale er svar, hvor der kan være tale om meget situationsafhængige forhold, denne type er medtaget for at give testbrugeren en forståelse for emneområdets mere komplekse og metodeorienterede elementer. Der er desuden lagt vægt på, at alle svarmuligheder er seriøse - om ikke altid sandsynlige. Den anden type spørgsmål er af sand/falsk typen, hvor testbrugeren også får mulighed for at svare: Ved ikke.

Hvorfor egentlig en test?

Vi har valgt test eller quiz-genren, fordi det er en genre, de fleste i målgruppen er bekendt med. Det er vigtigt, fordi vi som biblioteksmedarbejdere ikke møder alle de personer, der kan/vil bruge testen og fordi et e-læringsværktøj er nyttigt for flest mulige, hvis det er intuitivt og selvforklaren-

Undervisere kan tage UBtesten og måske forny deres opmærksomhed på vigtigheden af at tilegne sig færdigheder i akademisk informations-håndtering.

TESTEN

de. I en test kender de studerende spillereglerne og deres rolle. Samtidig har vi arbejdet med at inddrage to andre genrer: spil og lærebogen.

Spilgenren har en betydning, fordi vi gerne vil understøtte, at det kan være sjovt at lære. Leg og læring kan også forenes i læringsfaser ud over det tidlige skoleforløb. Spilgenren kommer til udtryk i UBtesten på flere forskellige måder. Eksempelvis ved resultatscoren, hvor man hele tiden får kumuleret resultatet af de spørgsmål, man har svaret på; hvor mange røde, gule og grønne svar har jeg? Dette resultat kan testbrugeren så forsøge at forbedre i konkurrence med sig selv. En lidt mere legende feature er en såkaldt High-Score feature, hvor de fem bedste testbrugere får mulighed for at få deres navn (eller kaldenavn) på testforsiden.

Lærebogsgenren har vi arbejdet med for at give testbrugeren et større læringsudbytte end den almindelige summative test, hvor testbrugeren typisk får en evaluering i form af en karakter eller en placering i en af fx tre kategorier med et svar á la: Du har mellem 0-35 svar rigtige: Løb til et bibliotek og tag det første og bedste kursus i..... I modsætning hertil afslører UBtesten svarene. Efter seks spørgsmål kan testbrugeren vælge at gense spørgsmålet, sit eget svar og få det rigtige svar. Samtidig er der en kort uddybende feedback, der dels uddyber det rigtige svar, men også kommenterer på de to andre svarmuligheder. Et eksempel: Testbrugeren kan få en definition på en kædesøgning og samtidig få en overvejelse med på vejen om styrker

og svagheder ved andre søgemetoder i forhold til forskellige opgavescenarier. Eller et andet eksempel: Testbrugeren får også en ny viden om de databaser, der ikke var korrekte i forhold til det stillede spørgsmål. En usability-tester sagde positivt om dette: "UBtesten får listet viden ind ad bagdøren".

Endelig vil vi fremhæve designet. Der er lavet en designet billedside og baggrund, hvor testbrugeren kan vælge mellem forskellige baggrundsbilleder. Hertil er det faste design udarbejdet med transparente knapper, rundede hjørner og skygger på knapperne, som vi fx kender fra diverse elektronisk udstyr markedsført til unge, for at illudere et lækkert rum, hvor det i sig selv er underholdende og behageligt at opholde sig. En usability-tester havde denne kommentar til intentionen om at være opmærksomhedsfastholdende: Han mente måske, at han havde fået det ud af testen, han kunne ved at tage den denne ene gang, men han ville helt sikkert anbefale den til andre, alene på grund af designet! For dem, der er mere kritiske overfor designet (vi fandt dem ikke i målgruppen: de unge universitetsstuderende!), er det muligt at vælge en ensfarvet baggrund.

Begrænsninger og perspektiver

En af UBtestens begrænsninger er, at den er tilgængelig for alle og skal være relevant for så mange universitetsstuderende som muligt. Det betyder, at vi har truffet nogle valg mht. hvilke konkrete ressourcer, den udpeger. Skal det være de bedste inden for et område, eller de ressourcer,

de fleste biblioteker giver adgang til? Hvad der er bedst, er ikke entydigt. Der er fx stor forskel på, om en uddannelse udbyder arabisk som et klassisk sprogstudium eller som et tillægssprog til en handelsuddannelse. Af vedligeholdelsesgrunde er der heller ingen aktive links.

Der er plads til forbedringer. UBtesten har et meget simpelt redaktionsværktøj, hvor spørgsmål kan ændres og nye komme til. Projektgruppen vil løbende opsamle alle henvendelser, der gerne må være så konkrete, som muligt, og revidere dem i henhold hertil. Lad det også være en opfordring til alle vores kollegaer!

UBtesten er ingen erstatning for konventionelle bibliotekskurser med PC'er til hands-on-øvelser eller for samtalen med informationsvejlederen, lige når den studerende oplever et behov. UBtesten kan kun i meget generelle linjer henvise til de gode lokale tilbud, der er på de respektive biblioteker.

UBtesten er heller ingen erstatning for, men et supplement til de konventionelle kurser og andre e-læringstilbud, der allerede er stillet til rådighed af biblioteker og andre akademiske supportenheder, som fx SWIM (på dansk og engelsk), Internet Detective, Akademisk Skrivecenters Sprogtest, og SCRIBO. Hver af disse har forskellige fokuspunkter og appellerer i deres indhold og form til forskellige studerende i forskellige opgavesituationer. Det er en af fordelene med disse e-læringstilbud og vi kan - i hvert fald fra vores hjemmebane på Københavns Universitetsbibliotek, se af en sammenligning mellem

PROJEKTGRUPPEN

Projektledelse

Inge-Berete Moltke, KUB
Tina Buchtrup Pipa, KUB

Projektgruppen

Gina Bay, SDUB
Else Marie Bartels, KUB
Erik Engelbrekt Schwägermann, KUB
Hanne Danielsen, SDUB

Projektkonsulenter

Hanne Nexø Jensen, Institut for Statskundskab, KU
Jacob Ousager, Institut for helbred, menneske og samfund, SDU
Niels Willumsen, August Krogh Institut, KU
Povl Götke, Institut for filosofi og religionsstudier, SDU
Xavier Lepetit, Institut for Engelsk, germansk og romansk, KU

Design og programmering

Udarbejdet af Bechbox, www.bechbox.dk

brugeruddannelsesstatistikker og logfiler, at spredningseffekten i forhold til ressourceanvendelsen er størst, når vi også er tilgængelige 24-7 på nettet. I 2006 har vi haft 2.731 kursusdeltagere, 2.138 har downloaded vores KU tilpassede SWIM version og 10.498 har brugt vores korte e-instruktions tutorials.

På Københavns Universitetsbibliotek og Syd-dansk Universitetsbibliotek satser vi på at tilbyde en brugeruddannelse, der kan levere både og. De konventionelle kurser fortsætter på KUB, men vi aftaler dem i stigende grad direkte med fakulteter og institutter frem for at udbyde selvstændige kursusprogrammer. Vi arbejder på, at alle studerende kan møde biblioteket på tre studietrin med en progression lagt ind i indholdet, fx lægges der ved studiestart vægt på, at synliggøre biblioteket som en del af det uformelle læringsrum med studiepladser osv. På bachelorniveau, hvor flere studerende for første gang skal til at lave større selvstændige litteratursøgninger, er fokus lagt på søgemetoder, søgestrategi og databaser. I flere tilfælde undervist sammen med faglærere, akademiske support enheder, fx skrivecentret, samt med institutbibliotekarerne, der har den nære kontakt til studiet, og dermed har en god fornemmelse for den rette timing af et kursus.

På SDUB er der et særligt fokus på at komme ind i studieordningerne og på at blive integreret i den elektroniske læringsplatform. Allerede for flere år siden lavede projektdeltagere fra denne gruppe forsøg med fællesvejledning i SDUs LMS.

E-læring, der kan være meget korte instruktioner eller længere multimedie programmer, er et vigtigt element i de samlede programmer. Dels på grund af ressourcspørgsmålet, hvor vi kan nå mange flere og dels på grund af adgangsforholdene, hvor e-læring altid er til rådighed. Samtidig er det på den ene side et vigtigt plus, at e-læringen ikke er afhængig af en aftale med et fag eller en underviser, men kan stå alene.

På den anden side giver bibliotekets levering af læringsmoduler: alt fra hand outs, power points til e-læring programmer, en reel mulighed for at få informationskompetenceaspektet fuldt integreret i den faglige undervisning. De studerende kan selv opsøge læringsressourcen og gentage undervisningen så mange gange, der er behov for. Det betyder at e-læringen – i dette tilfælde UBtesten – styrker den studerendes læring på en proaktiv måde, i modsætning til den omtalte evalueringssituation, hvor læringen – for så vidt den bliver ekspliciteret, kun er reaktiv.

Men før målgruppen kan få glæde af UBtesten, skal den markedsføres. Det er fortsat en af de største udfordringer for bibliotekerne, at komme ud over rampen med de gode tilbud og det er endvidere ofte projekters skæbne, at de ikke følges helt til dørs – til slutbrugeren. Vi har tilstræbt at bryde egne dårlige vaner på dette område, ved at have projekteret med en markedsføringsplan. Derfor har vi lavet en pjece til undervisere og biblioteker og små kort til distribution, hvor vores målgruppe – de studerende

færdes, i studenterkantiner mm. Disse pjecer og kort kan rekvireres hos undertegnede!

Vi håber at markedsføringen – herunder pjeccen og de små kort, der skal fungere som teasers, og som designmæssigt afspejler stilen og genren i UBtesten, også kan være med til at rykke positivt ved forestillingen om hvad brugerne kan forvente af forsknings- og uddannelsesbibliotekerne!

Forfatterfakta

Tina Buchtrup Pipa

Cand.scient. pol.
Specialkonsulent. Det Kongelige Bibliotek, Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek.

Inge-Berete Moltke

Cand. mag. Akademisk sagsbehandler.
Det Kongelige Bibliotek, Nationalbibliotek og Københavns Universitetsbibliotek.

Google er Gud – myten om den gnidningsløse informationsøgning

Af Kirsten Larsen

Denne artikel er et forsøg på i nogenlunde kort form at beskrive, hvordan arbejdet med bibliotek.dk foregår og hvorfor vi har valgt de løsninger, vi bruger lige nu. Der findes en webversion¹ af artiklen, hvor nogle af de samme temaer er behandlet med links til afprøvning af nogle konkrete eksempler.

Kirsten Larsen
Afdelingschef, DBC
kl@dbc.dk

Det seneste halve år har der været en del debat om bibliotekskatalogernes udformning² – en herlig ting når man har beskæftiget sig med at lave kataloger i mange år, hvor udformning af katalogen ikke ligefrem har været et hot emne. Til gengæld er det faglige niveau i debatten forbløffende i betragtning af, at vi er netop informationsprofessionelle.

Jeg har selv både beskæftiget mig med formidling og med udformning af kataloger – dels i form af mange års undervisning i pædagogik for informationsprofessionelle, som skal lære studerende på alle niveauer at blive mere informationskompetente – dels i form af funktionalitet og grænseflade i produkter til informationsprofessionelle og slutbrugere, især netpunkt og bibliotek.dk.

Er der i bibliotekerne slet ingen kontakt mellem dem der arbejder med informationskompetence, og dem der arbejder med udformning af katalogerne? Det kan virke som om sidstnævnte øjensynlig mener, at vi kan glemme alt om informationskompetence. Vi skal blot lave et enkelt søgefelt, og så sortere resultaterne, så brugerne altid får det, de søger som de allerførste resultater. Så enkelt er det!

Fremstillingen er måske sat lidt på spidsen, men mange i biblioteksvæsnet har øjensynlig et problem med at respektere deres eget fag – måske fordi de ikke har haft tid til at vedligeholde det – måske fordi det som mange tværgående fag har og har haft problemer med at definere kernen i professionen.

”Hvorfor er der ikke bare ét søgefelt ligesom hos Google?”

”Brugerne skriger på enkle, google-lignende grænseflader.”

”Produktdesignet på bibliotek.dk er alt for komplekst. Med Amazon.com som benchmark, kan bibliotekerne i dag således ikke engang det, Amazon.com kunne i 1994.”

Jeg tror, at alle, der arbejder med grænseflader og informationssøgningssystem, ønsker at give flest mulige brugere det, de ønsker med mindst muligt besvær. Processen er i systematiseret form:

1. Brugeren forsøger at formulere sit informationsbehov på en eller anden måde i den grænseflade, han sidder ved.
2. Brugeren præsenteres for et resultat. Ofte indeholder grænsefladen også hjælp og handlemuligheder fx begrænsning/udvidelse af søgeresultatet, stavehjælp, materiale, der ligner osv.
3. Brugeren finder materiale, som (han mener) løser informationsbehovet.

Den investerede tid og indsats for brugeren fra 1 til 3 skal helst være så kort og ubesværet, som muligt. Parentesen i punkt 3 skal naturligvis antyde en situation, vi alle kender: Man finder noget, der umiddelbart ser brugbart ud, men senere viser sig ikke at være det. Erkendelsen kan være brugerens egen – eller en evt. lærers eller censors, som må anfægte dokumenternes lødighed eller relevans.

Bibliotek.dk har ikke valgt Google-modellen

Hvis vi troede på, at en grænseflade med ét søgefelt gav flest muligt det ønskede hurtigst, VAR der kun ét søgefelt. Det er – indtil videre – vores erfaring, at brugerne ville bruge mere tid på at finde det, de leder efter ved en ”Google-like-grænseflade” end den, vi har valgt.

”Google-modellen” er jo en kombination af ét søgefelt, søgning primært i fuldtekstdokumenter og ranking af resultaterne efter en algoritme, hvor blandt andet antal links til dokumenterne bestemmer rankingen. Det giver ofte et godt resultat, men det afhænger naturligvis af, hvor god brugeren er til at formulere sit informationsbehov, hvilken type dokumenter man leder efter og hvor mange dokumenter, der findes og kan bruges.

På konferencen ”Brugernes bibliotek” (januar 2007) gav Thomas Madsen-Mygdal³ en illustration af Google-søgemetodens (og rankingens) begrænsninger (uden dog at omtale det som et Google-problem). Hvis man leder efter Tor Nørretranders i Google for at få links til bibliotek.dk, så er Google ikke god nok – 3. februar 2007 er det første bibliotek.dk-link hit nr. 18 på Google.dk. Der er da nogle gode links til noget, der har med Tor Nørretranders at gøre, men hvis nu man var ude efter hans nyeste bog, er den der ikke. Det er derimod hit nr. 1, hvis man skriver ”tor nørretranders” i forfatterfeltet i bibliotek.dk (og nr. 2 hvis man skriver det i fritext). Bogen kan naturligvis også findes i Google, hvis man ved hvad den hedder – ellers skal man febr. 2007 blade hen til hit nr. 75.

¹ www.danbib.dk/index.php?doc=bibdkdebat

² *Summa - et bud på fremtidens søgesystem*. Af Birte Christensen-Dalsgaard. I: DF Revy. - Årg. 29, nr. 8, (2006). - S. 6-8, 10-11

³ <http://bootstrapping.net/wp-content/uploads/2007/01/tmmbrugernesbibliotek.pdf>

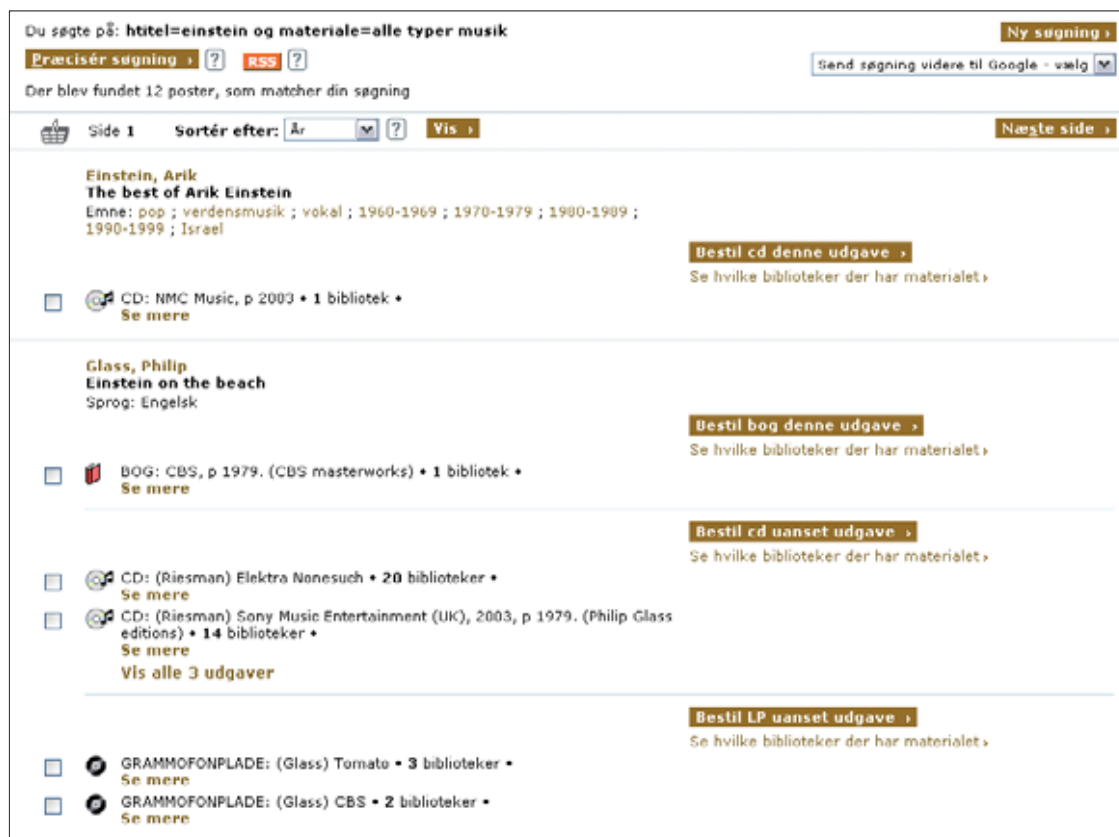

Fig.1 Søgning på musiktitel i bibliotek.dk

Man tilfredsstiller flest hurtigst ved straks at give mulighed for at præcisere sin søgning. Det kan man, hvis man har strukturerede metadata

Man kan godt i bibliotek.dk søge "som i Google" – der er et fritekstfelt, men det er ikke placeret som det første og eneste felt, fordi det ofte giver et stort søgeresultat. Og vi har så ingen viden om, hvad det er, brugeren ønsker, da der jo i fritekst kan skrives alle typer data fra emner, ord i titler til isbn eller forfatternavne.

Google laver naturligvis også andre søgemuligheder, fordi de godt ved, at søgningen i det ene felt langtfra altid er lykken. Der er en "avanceret søgning" (som dog ikke giver muligheder, som bibliotek.dk), og så findes der Google Scholar, Google Books osv. Google har valgt disse to grænseflader som dem, de lægger biblioteksmaterialer ind i. Når man også finder bibliotek.dk-links via Google, er det fordi vi (og mange andre) laver websider, der indekseres af Google – i bibliotek.dk's tilfælde Emneoversigten.

Går man ind i Google Books og markerer, at man vil søge i bibliotekskataloger og bruger den bibliotek.dk-agtige grænseflade til at søge på forfatteren "tor nørretranders", ja så vælter titlerne frem med links til bibliotek.dk. Folkene på Google har altså samme opfattelse, som ligger bag de fleste bibliotekskataloger verden over: Man tilfredsstiller flest hurtigst ved straks at give mulighed for at præcisere sin søgning. Det kan man, hvis man har strukturerede metadata.

Man kan undre sig over, hvorfor der er tradition for at kalde formularsøgesider for avanceret søgning. Det kræver jo langt mere at søge præcist, hvis man kun har ét søgefelt, og derfor kan blive nødt til at bruge søgelogik og søgekoder, hvis man vil have et præcist svar. Læs evt. mere om bibliotek.dk i Google⁴.

Der er i øvrigt ganske mange der alligevel finder de danske biblioteker via Google. Af dem, der kommer ind på bibliotek.dk (januar 2007), kommer 20 % fra Google.dk og godt 5 % fra andre Google-varianter.

Hvornår er "specialiserede grænseflader" relevante?

Vi bruger alle specialiserede grænseflader mange andre steder – og undres ikke over det. Når vi skal finde et tog til Hobro, går vi ikke til Google og skriver Hobro 3.3. kl. 9.45 og forventer at få et brugbart svar, ligesom vi også accepterer, at når vi skal finde et billigt fly til Malaga, skal vi ind i en særlig grænseflade. Også søgesider som "Krak" og "De gule sider" bruger specialiserede søgegrænseflader.

Biblioteksgrænseflader minder på mange måder om sådanne databaser eller andre specialiserede baser som fx beskrevet i den generelle

wikipedia beskrivelse af Vertical search⁵.

Det der er karakteristisk for biblioteksbaser og mange andre baser er: hovedparten af data er strukturerede "metadata" og ikke fuldtekstdata. Det ville da være dejligt, hvis alt var digitaliseret, men grænsefladen må indrettes ud fra den virkelighed vi står i nu. Og vi har ikke adgang til et redskab i stil med "linkpopularitet"!

"Relevansrangering"

Hver gang man laver en sorterings- eller rangeringsalgoritme, vælger man naturligvis, hvad man synes er vigtigst for brugeren. Ingen af os kan vide, hvad der er relevant for en bruger, som skriver et eller flere ord i et fritekstfelt. Man kan vælge "forståelige kriterier" som: dét der er hjemme vises først, det der er nyest kommer først, posterne kommer alfabetisk efter titlen e.l. Eller man kan vælge rangeringer, hvor brugeren ikke umiddelbart kan gennemskue eller ændre på rangeringen som fx Googles rangering efter blandt andet hvor mange, der linker til den enkelte side.

Skriver en bruger "einstein" (for nu at blive ved Tor Nørretranders' nyeste bog) i bibliotek.dk's fritekstfelt, kan det være for at finde

⁴ www.danbib.dk/index.php?doc=bibdkgoogle

⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Vertical_search

Basket (0) [Show](#)

Search for: einstein

1 to 20 of 12424. Previous 1 [2](#) [3](#) [4](#) [5](#) [6](#) [7](#) [8](#) [9](#) [10](#) ... [622](#) [Next](#) ▶

Sort by: [Year](#) | [Relevance](#)

	Title	Author	Year	Type	Basket
Institute Only	Einstein : (Transl. from the Russian by V. Talmy)	B. Kuznetsov	(1970)		
Institute Only	Einstein	Jeremy Bernstein	1978		
Institute Only	Einstein : His life and times	Philipp Frank, Shuichi Kusaka	1947		
2-8 weeks	Einstein	Jeremy Bernstein	1987		
2-8 weeks	Einstein : the life and times	Ronald W. Clark	1979		
2-8 weeks	Einstein	Peter Michelmore	1966		
Available	Einstein : hans liv og univers	Jim Breithaupt	2001		
Institute Only	Einstein : the life and times	Ronald W. Clark	1994		
Available	Einstein : as myth and muse	Alan J. Friedman 1928-, Carol C. Donley	1990		
2-8 weeks	Einstein : The life and times	Ronald W. Clark	1979		

Limit your search

▼ **Authors**

- [the pennsylvania state university citeseer archives \(1234\)](#)
- [einstein alfred \(110\)](#)
- [einstein albert \(94\)](#)
- [adhikari sadhan k \(39\)](#)
- [herbert h einstein \(38\)](#)
- [ketterle w \(34\)](#)
- [massachusetts institute of technology dept of civil and environmental engineering \(34\)](#)
- [csorgo t \(33\)](#)
- [ueda masahito \(32\)](#)
- [de andrade l c garcia \(32\)](#)
- [stoof h t c \(29\)](#)
- [kevrekidis p g \(29\)](#)
- [stringari s \(28\)](#)
- [visser matt \(28\)](#)
- [rendall alan d \(25\)](#)

▼ **Material types**

- [Internet document \(11822\)](#)
- [Open Archive \(11822\)](#)
- [Text \(9890\)](#)

Fig. 2 Søgning på einstein i Summa

netop Nørretranders bog. Det kan også være for at finde bøger af Einstein, og er det en skoleelev, der skriver, vil Nørretranders bog næppe være det mest relevante. Det giver 1813 hits (febr. 2007), og det er unægtelig en blandet landhandel. For et par år siden lavede vi undersøgelser af muligheden for at rankere efter emne; det resulterede i sorteringsmuligheden "sortér efter emne", men det er en tilvalgsmulighed, da vi ikke kan vide om brugeren søger efter emne, hvis de søger fritekst.

Grænsefladerne i bibliotek.dk indbyder brugere til at meddele lidt mere end blot "einstein" – dels ved valg af grænseflade dels ved at give mulighed for at skrive, hvilken slags oplysning "einstein" er. Vælger man musiksøgesiden og skriver det ind i "titel på cd" får man 12 hit – overskueligt, hvis det nu var Philip Glass' "Einstein on the beach", man var ude efter (se fig. 1).

Halvdelen af søgningerne på bibliotek.dk sker på en anden grænseflade end defaultgrænsefladen. Da det aldrig er let at få brugere til at vælge noget andet end default, må det være fordi, de kan se, at det er nyttigt at gøre det i en lang række søgesituationer.

Statsbiblioteket har forsøgt sig med en "relevanssortering" som default-sortering. Den kan sikkert give en fornuftig sortering af nogle søgeresultater, men generelt er det svært at se det som overbevisende – her igen søgningen på einstein (se fig.2).

DBC havde for en del år siden et udviklingsarbejde omkring en lignende rankeringsalgoritme, men fandt det ikke overbevisende til anvendelse i baser som DanBib på det tidspunkt.

Det andet alternativ kunne være at vælge en sortering efter, hvad der er mest "populært". Hvilket vil betyde, at uanset hvem man er og hvad man leder efter, vil man altid få præsenteret de samme hits øverst. Jeg har svært ved at se nytten af det generelt, men det kan da forsøges som et tilbud (når vi får adgang til en central base over udlånsdata).

I dag har brugeren i bibliotek.dk visse muligheder for personalisering som fx at ønske som default kun materialer på dansk og kun fra folkebiblioteker og ikke lydbøger m.v. Det reducerer "einstein"-søgningen til 295 poster og det kan nok for mange brugere være en fornuftig default-indstilling. Vi fortsætter med udvikling af flere personaliseringsmuligheder. Ligesom vi arbejder

videre med andre former for hjælp, når brugeren er kommet til visningen af første resultat: Find titler der ligner, Søg litteratur om forfatteren, Stavehjælp, Præciser søgning, Zoom, Best-match osv.

Værkvisning – se hvor det er hjemme – værkbestil

På en række områder kan vi ikke gå til hverken Google eller Amazon for at finde inspiration til løsninger. Vi skal også fokusere på, at den egentlige ydelse er den vare, som bibliotekerne leverer – helt i Library 2.0's ånd. Derfor har der i hele bibliotek.dk's levetid været arbejdet med områderne værkvisning og –bestilling samt let adgang til at se, hvor materialet er hjemme.

Arbejdet er på ingen måde "færdigt", men vi er kommet så langt, at vi kan samle hovedparten af udgaver (uanset materialetype) i én værkklynge, brugeren kan ved ét klik se udlånsstatus på sine favoritbiblioteker, og brugeren kan sende en bestilling på et "værk" til sit bibliotek, så vi i så høj grad som muligt udnytter, hvis det valgte bibliotek har én eller anden udgave af værket. Og om et par måneder går projektet "automatisering af bibliotek.dk-bestillinger" i drift – først og fremmest så brugerne hurtigere får det, de ønsker, men

Folkene på Google har altså samme opfattelse, som ligger bag de fleste bibliotekskataloger verden over: Man tilfredsstiller flest hurtigst ved straks at give mulighed for at præcisere sin søgning.

Du søgte på: **forfatter=nørretranders og titel=mærk verden** Nyt søgning >

Præcisér søgning > ? RSS ? Send søgning videre til Google - vælg ▾

Der blev fundet 19 poster, som matcher din søgning

Side 1 Sortér efter: År ▾ ? Vis > Næste side >

Nørretranders, Tor
Mærk verden : en beretning om bevidsthed
 Emne: videnskab ; filosofi ; psykologi

Bestil bog uanset udgave >
 Se hvilke biblioteker der har materialet >

- BOG: Gyldendal 1991 • 1 bibliotek • [Se mere](#)
- BOG: 3. udgave, 2. oplag, Gyldendal, 2005 • 47 biblioteker • [A](#)
[Se mere](#)
Vis alle 8 udgaver

- LYDBOG (BÅND): Danmarks Blindebibliotek, 1993 • 1 bibliotek • [Se mere](#) **Forbeholdt lånere på Danmarks Blindebibliotek: Slå op**

Fig. 3 Søgning på *nørretranders* i *bibliotek.dk*

Der er ikke én rigtig udformning af en katalog, og især er der ikke én løsning, der holder i ret lang tid.

også med den effekt, at bibliotekerne får rationaliseret arbejdet med bestillinger, og landets samlede materialebestand udnyttes bedre⁶ (se fig. 3).

Brugerinvolvering

En stor del af bibliotek 2.0-debatten handler jo om brugerinvolvering. Indtil videre har brugerne mest været involveret i bibliotek.dk i form af brugerundersøgelser og inddragelse i udvikling af funktioner og grænseflade. Der er givet delte meninger om brugerindvolvering i biblioteks-kredse – se opsamlingen af høringssvar i referat fra møde om udviklingsplanen⁷. Men der er afsat ressourcer til forsøg på Udviklingsplan for 2007. Brugere af bibliotek.dk er særdeles kommunikationsivrige. Det har vi glæde af både ved brugerundersøgelser, udvikling af ny funktionalitet og henvendelser om store og små ting i det daglige. Derfor ville det være spændende, om de også kunne berige bibliotek.dk på anden vis, fx i form af ratings, indholdsbeskrivelser, emneord m.v. Det ville også kunne give et input til, hvordan vi udvikler metadata, så de bliver mere rettet mod de slutbrugere, som i dag er den største brugergruppe i modsætning til dengang, hvor

katalogen var bibliotekarens. Læs evt. artiklen om "*Paradise lost and Paradise Regained?*" om hvordan brugertagging også kan virke tilbage på den professionelle indeksering, som gerne skulle have fokus på berigelse mere end deskriptiv katalogisering⁸.

Hele Library 2.0-debatten har i høj grad også været medvirkende til at bringe katalogen i fokus – det er adgangen til en kerneydelse. Der er ikke én rigtig udformning af en katalog, og især er der ikke én løsning, der holder i ret lang tid. Brugernes informationskompetence udvikler sig, og nye redskaber gør det muligt at lave andre løsninger end hidtil. Men de skal stadigvæk vurderes i forhold til nytteværdien for slutbrugere – en løsning, der er fin til ét formål, er det ikke nødvendigvis til et andet.

Man kan undre sig over, hvorfor der er tradition for at kalde formularsøgesider for avanceret søgning. Det kræver jo langt mere at søge præcist, hvis man kun har ét søgefelt, og derfor kan blive nødt til at bruge søgelogik og søgekoder, hvis man vil have et præcist svar...

Litteratur

Kampen om søgesystemerne. Af Birgitte Dalgaard, interview med Kasper Løvshall, Jens Hofman, Erik Thorlund Jepsen. I: Bibliotekspressen. – 2006, nr. 19. – S. 6-8.

Fra søg til find – Primo i Danmark. Af Jørgen Madsen. I: DF Revy. – Årg. 30, nr. 1 (2007). – S. 6-8.

Fremtidens søgeværktøjer. Af Erik Thorlund Jepsen. I: Bibliotekspressen. – 2007, nr. 2. – S. 18-19.

⁶ www.danbib.dk/index.php?doc=autfjern

⁷ www.bs.dk/content.aspx?itemid={86F4724C-1DE5-42BA-8B41-7E20EBB314C7}

⁸ Karen Markey: The Online Library Catalog
 www.dlib.org/dlib/january07/markey/01markey.html

Leif Lørring fratræder som rektor for Danmarks Biblioteksskole

Af Erland Kolding Nielsen

Med Leif Lørrings pensionering fra rektorposten ved Danmarks Biblioteksskole afgår den kun tredje rektor i institutionens godt 50-årige historie som selvstændig læreanstalt efter grundlæggeren Preben Kirkegaard (1956-1983) og Ole Harbo (1983-1998).

Erland Kolding Nielsen
Direktør, Det Kongelige Bibliotek
ekn@kb.dk

På mange områder har Leif Lørring stået for kontinuiteten og fuldendelsen af den linie, ambitioner og aktiviteter, forgængerne satte i gang, om end Lørring i kraft af sin baggrund også har sat et eftertrykkeligt personligt præg på institutionen i sin embedsperiode.

Leif Lørring kom fra stillingen som overbibliotekar ved Danmarks Pædagogiske Bibliotek og havde tidligere været lektor i kulturgeografi ved Danmarks Lærerhøjskoles Geografisk Institut og i årene 1982-86 prorektor ved Højskolen. I 1990 lykkedes det daværende overbibliotekar Mette Stockmarr at overtale ham til at blive souschef ved biblioteket, og dette karriereskift nød biblioteksvæsenet godt af hele den sidste halvdel af hans arbejdsliv. Både som overbibliotekar og rektor kom aspekter af hans faglige ballast i form af fremragende analytiske og pædagogiske evner på såvel det faglige, professionelle og didaktiske område hans institutioner til gode.

Hans forgænger, Ole Harbo, havde fået gennemført den nye lov om Danmarks Biblioteksskole, der trådte i kraft i januar 1998, men bestemmelserne om skolens status som højere læreanstalt skulle først træde i kraft, når skolen havde vist sin forskningsduelighed gennem en international forskningsevaluering. Denne blev gennemført af Lørring med virkning fra d. 1. januar 2000, hvorefter ph.d.-uddannelsen kunne påbegyndes med det resultat, at der ved hans afgang var "produceret" 9 ph.d.ere og 22 er på vej; et ganske højt tal, der samtidig tilsiger, at der var lagt et godt forarbejde i årene forud, herunder med opkvalificering af ældre lærere, hvoraf nu mindst halvdelen er på ph.d.-niveau eller højere, og nyansættelser af nye, højt kvalificerede. Denne proces er gået hurtigere end ventet, og udviklingen fra professionsskole over mellemlang, videregående læreanstalt til universitetsniveau og –status blev formelt afsluttet med kompetence og ret til at tildele doktorgraden i biblioteks- og informationsvidenskab fra 2005, i øvrigt sammen med en række af de øvrige højere læreanstalter under Kulturministeriet. I 2006 kunne skolen som den første og hidtil eneste konferere den første lærer graden inden for kulturformidlingsområdet.

Biblioteksskolen udbygning som forskningsinstitution har ligget Lørring afgørende på sinde i forlængelse af forgængernes indsats. Denne udvikling har dels forudsat en ny stillingsstruktur, d.v.s. endelig og fuld overgang til den universitære, dels krævet en ikke ringe ledelsesindsats, idet forskningskompetencer og -aktiviteter skulle bredes ud fra at være noget, forholdsvis få havde andel i, til at omfatte næsten hele institutionen og op på et niveau, der afspejles i internationale rangordninger baseret på citationsfrekvens.

Og begge dele er lykkedes. Efter mange års seje og til dels ukonstruktive forhandlinger og forhaling faldt førstnævnte på plads i 2000. Og af en svensk citationsanalyse inden for Library and Information Science fra 2005 fremgår det, at mens skolen i tidligere undersøgelser, dækkende 5-årene 1990-95 og 1996-2000, ikke var blandt de 25 mest citerede universiteter, er den for perioden 2001-04 røget ind på tredjepladsen efter Indiana og Rutgers universiteter og foran en række førende amerikanske og andre europæiske universiteter og biblioteksskoler i øvrigt.

Denne position, der naturligvis bygger på en lang udvikling under forgængerne, er dog også nået gennem en betydelig forøgelse af forskningsressourcerne, idet der er flyttet ca. 10 % af

Leif Lørring

DANMARKS BIBLIOTEKSSKOLES målgrupper er primært

Potentielle studerende

Studerende

Forskere i ind- og udland

Erhvervsaktive i den biblioteks- og informationsvidenskabelige offentlige og private praksisverden

skolens finanslovbevilling over til forskning som følge af en omfattende administrativ omorganisering. En anden årsag er formentlig den nye struktur med organisering i 3 institutter til afløsning af fagområder og centre, som var forberedt af Harbo, men gennemført i en mere radikal udgave kort efter Lørrings tiltrædelse i 1998.

Den udvikling kulminerede på en måde også med tildelingen af Kulturarens Forskerskole fra 2003 i samarbejde med en række læreanstalter og kulturarvsinstitutioner, en institutionel ramme om et ABM-sektorens eksperimentarium, som han og Carl Gustav Johannsen har kaldt den i en artikel i et nyligt udkommet festskrift. Dermed er der sat et vigtigt pejlemærke for hans efterfølger.

Det har nemlig også været et erklæret mål for Lørring, at skolen ikke (for)blev et elfenbenstårn, men at betydelige dele af forskningen skulle basere sig på eller ske i tæt samspil med "praksisverdenen" (et typisk Lørring-udtryk), idet ca. 60 % af skolens aktiviteter på området må kategoriseres som anvendt forskning, i første række i samspil med folkebibliotekssektoren, men også en række private og offentlige institutioner samt i de senere år i stigende omfang tillige forskningsbiblioteksverdenen. Skolens store problem har

altid været, at den som "profet" inden for LIS er langt mere kendt i udlandet end i jantelovens fædreland, men jeg synes, at denne udvikling er ved at være vendt.

Denne "embedsnekrolog" har fokuseret på forskningssiden af Danmarks Biblioteksskoles udvikling. På uddannelsessiden har udviklingen nok været mindre revolutionerende. Bacheloruddannelsen er blevet justeret, kandidatuddannelsen dog ændret væsentlig, idet der omsider er vundet genklang for humanistiske og samfundsvidenskabelige – ikke blot informationsvidenskabelige i snævrere forstand – synsvinklers og elementers indtog i denne. I dag kan kandidatuddannelse virkelig siges at omfatte organisering af, forskning i og formidling af både viden og kultur. Der er indført en masteruddannelse, der også har afløst de ældre etatsbaserede efteruddannelser for den statslige sektor. Og i 2004 gennemførtes midt under en interessant europæisk uddannelsespolitisk diskussion en uddannelsesevaluering på baggrund af de nordamerikanske akkrediteringsstandarder for bibliotekaruddannelser.

Samarbejdet med andre universiteter og læreanstalter er fortsat blevet udvidet og udviklet, og også på det uddannelsesorganisatoriske område

har Lørring øvet en fin indsats, bl.a. med initiativet til KUR, Kulturministeriets rektorkollegium, en parallel til universiteternes under videnskabsministeriet. Og Danmarks Biblioteksskole implementerede, først og fremmest som resultat af den senere professor Niels-Ole Pors's indsats, som den første læreanstalt i Danmark Bologna-processens standarder.

Leif Lørring kan i sin såkaldt tredje alder se tilbage på store resultater af det karriereskift, han foretog i 1990. De er gennemført med blik for både kontinuitet og fornyelse samt vilje til at gennemføre sine mål parret med den venlige, imødekommende, iderige, men også meget (over)talende stil, som er så karakteristisk for ham.

Rektorer for DANMARKS BIBLIOTEKSSKOLE 1956 - 2007

Leif Lørring 1998 - 2007

Ole Harbo 1983 - 1998

Preben Kirkegaard 1956 - 1983

DF Revy Kort nyt

De studerende på Danmarks biblioteks-skole, Kbh. har etableret en læseklub, hvis primære formål er: AT LÆSE!

Det er naturligvis oplagt at udnytte det store potentiale blandt studerende og lærere på DB til at mødes et par gange i løbet af hvert semester og diskutere et udvalgt og læst værk.

Læseklubben mødes som et "herredømmefrit" forum, hvor alle deltagere – uanset om de er førsteårsstuderende eller professorer, kan deltage i en faglig vurdering af et værk. Grænser for hvilke værker, der kan læses, findes ikke! Alle kan foreslå værker og Læseklubben vil forsøge at anmelde det debatterede værk på basis af den foregåede diskussion.

DF Revy vil gerne bakke op om initiativet ved at gengive "de skrevne ord" i bladet.

Se Læseklubbens blog på: www.dbstud.dk/k04o1go/Oles%20hjemmeside/læseklub.htm

Sætternissen var på spil i sidste nr.

Ved en beklagelig fejl fra redaktionens side blev artiklen "Fra søg til find – Primo i Danmark" skrevet af Jørgen Madsen, desværre illustreret med et foto af Niels Jørgen Blaabjerg (s.4).

De involverede parter har heldigvis tilgivet redaktøren – tak for det!

APRIL	16. - 18.	Arlington, VA USA	The 22nd Annual Computers in Libraries conference and exhibition. http://www.infotoday.com/cil2007/
	18. - 20.	Geneve, Schweitz	The 5th Workshop on Innovations in Scholarly Communication. CERN. http://oai5.web.cern.ch/oai5/
MAJ	09. - 12.	CBS, København	Strategy, Focus, Services. EBSLG Joint Conference & Regional meeting. http://uk.cbs.dk/forskning_viden/konferencer/cph2007/menu/programme_theme
	21. - 25.	London, UK	Digital Futures: from digitization to delivery. King's College London. www.kdcs.kcl.ac.uk/digifutures
	22. - 24.	Prag, Tjekkiet	INFORUM 2007. The 13th Annual Conference on electronic information resources www.inforum.cz/en
	31. - 01.	Hindsgavl	Fjernlånskonference. Forum for fjernlån. www.dfd.dk/arrangementer_df.php
JUNI	13. - 15.	Wien, Østrig	11th International Conference on Electronic Publishing. ELPUB. www.elpub.net/
	13. - 16.	Uppsala, Sverige	Added Value for E-theses. ETD2007 - 10th International Symposium on Electronic Theses and Dissertations http://epc.ub.uu.se/ETD2007/
	18. - 19.	Stockholm, Sverige	The human side of IT. 13. NORD I&D Conference http://nordiod2007.sfis.nu/
	21. - 27.	Washington D.C., USA	2007 ALA Annual Conference. www.ala.org/ala/eventsandconferencesb/annual/2007a/home.htm
	25. - 27.	Madrid, Spanien	11th ISSI Conference. http://issi2007.cindoc.csic.es/
JULI	3. - 6.	Warszawa, Polen	European integration: Conditions and challenges for libraries. LIBER 36th Annual Conference. http://liber2007.buw.uw.edu.pl/
	23. - 27.	Amsterdam, Holland	SIGIR'07. The 30th Annual International ACM SIGIR Conference. www.sigir2007.org/
AUGUST	13. - 16.	Borås, Sverige	Featuring the Future. 6th International Conference on Conceptions of Library and Information Science. www.hb.se/colis/

Fra Baglinjen

Den digitale bibliotekar

Er det berettiget at bibliotekarer af i dag kalder sig digitale kommunikatorer? Ja, hvis vi følger de digitale medier, som dagligt påvirker vores organisation og vores bibliotekarkundskaber, er det en logisk stillingsbetegnelse for de fleste af os. Vi kender betydningen af reference- og forskningsfærdigheder og er klar over, at strategisk information er blevet variabel vare.

Digitale kommunikatorer er også innovatorer – med uendelige muligheder, når man kan udnytte den digitale verden og etablere biblioteket i de digitale mediestrømme: online nyhedsbreve målrettet det enkelte fakultet eller faggruppe, online registrering af handlinger, forskningsresultater og rapporter – en service, der også synliggør betydningen af online ressourcer såvel som deres værdi for institutionens forskningsmæssige validitet og niveau.

Næste skridt er allerede godt på vej gennem chats, wikis og blogs – virtuelle netværk og den direkte digitale kommunikation med bibliotekets brugere. Den digitale bibliotekar giver adgang til information og yder hjælp til at udnytte den – en facilitering af de typiske biblioteksydelser og samtidig en markedsføring af biblioteksproduktet.

Men er det bibliotekarisk arbejde? Tjah – hvis biblioteket er der for at servicere sine brugere, vil alt arbejde, som udføres til brugerens fordel og bibliotekets fremme, være bibliotekarisk arbejde. Biblioteker er den del af et komplekst videnssamfund, hvor digitale og visuelle medier, Google, e-læring konkurrer indbyrdes om slutbrugernes gunst. Sikring af professionelt udført referencearbejde og vedligeholdelse af bibliotekets samlinger er basale funktioner, men den digitale kommunikation åbner

døren til vores slutbrugere. Hvad fremtiden end vil bringe, er det højst sandsynligt at vi kommer til at udføre meget mere digital kommunikation i denne hurtigt udviklende og foranderlige teknologiske tidsalder. En erkendelse af dette er samtidig med til at bevare bibliotekets rolle som informations-service centre. Informationskompetence, digitale færdigheder og kommunikation er således væsentlige færdigheder for vores bibliotekariske arbejde.

Vores fag er i konkurrence med et utal af teknologiske faktorer og faciliteter; det giver også et utal af muligheder for den innovative bibliotekar. Den digitale bibliotekar vil selvfølgelig også lave fejl – ved et hvert skridt ud over det vante er der en risiko; men hellere være på forkant med udviklingen end blive overhalet indenom.

Viften af aktiviteter, informationsspecialisten kan involveres i, er vokset i takt med den digitale udvikling og globaliseringen i det hele taget. Derfor kan vi at kalde os digitale kommunikatorer, udvide bibliotekets rolle og samtidig bevare fagets vigtigste principper og dogmer. Qua vores uddannelse har vi almen interesse i formidling af information, organisation og opbevaring af kilder – nøglefaktorer både indenfor og udenfor bibliotekets mure.

Den digitale bibliotekar er med til at sikre de gængse bibliotekariske funktioner, men leder også efter nye veje til optimal udnyttelse af de digitale medier.

Naja Porsild
Redaktør, DF Revy

Ovenstående artikel er frit oversat og tolket efter: "From Librarian to Digital Communicator". Af T.K.Huwe. I: Online. Sep/oct, 2006.